

information and leaks of confidential data in 2012]. <http://www.infowatch.ru>

Idov, R. "Samye populiarnye utechki informatsii v Kieve za 2012 god" [Most popular information leakage in Kiev in 2012]. <http://delo.ua>

"Trustwave 2013 Global Security Report" <http://www.trustwave.com>

"Trustwave 2010, 2011, 2012, 2013 Global Security Report" <http://www.trustwave.com>

"Utechki konfidentsialnoy informatsii 2012" [Leakage of confidential information in 2012]. <http://www.zecurion.ru>

"Utechki po stranam" [Leaks of the countries]. <http://www.infowatch.ru>

"Zecurion Analytics: Dannye v ukrainskikh kompaniiakh budut zashchishchatsia luchshe" [Zecurion Analytics: Data in Ukrainian companies will be protected better]. <http://delo.ua>

УДК 657.65.011.8

ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

© 2014 КАМІНСЬКА Т. Г., СЛЕСАР Т. М.

УДК 657.65.011.8

Камінська Т. Г., Слесар Т. М. Обліково-інформаційне забезпечення управління інноваційною діяльністю

Стаття присвячена основним проблемам відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій з інноваційної діяльності підприємств. Розглянуто підходи науковців до проблем обліку інноваційної діяльності у сфері бухгалтерського обліку. Досліджено найважливіші нормативні акти, які регламентують порядок ведення бухгалтерського обліку інноваційної діяльності. Наведено склад інформаційних потоків у розрізі функціонального підходу інформаційного забезпечення. Обґрунтовано склад об'єктів обліку інновацій, які можуть мати як матеріальну (готова продукція), так і нематеріальну форму (нематеріальні активи, запатентовані технології, ноу-хау, продукти інтелектуальної праці). Запропоновано порядок відображення в бухгалтерському обліку процесу здійснення витрат на виробництво інноваційної продукції та її оприбуткування, визначення фінансових результатів інноваційної діяльності.

Ключові слова: бухгалтерський облік, інноваційна діяльність, управління, об'єкти інновацій, функціональний підхід.

Табл.: 3. **Бібл.:** 12.

Камінська Тетяна Григорівна – кандидат економічних наук, доцент, декан, економічний факультет, Національний університет біоресурсів і природокористування України (вул. Героїв Оборони, 15., Київ, 03041, Україна)

E-mail: ktg8@yandex.ru

Слесар Тетяна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент, кафедра обліку, аналізу та аудиту, Національний університет біоресурсів і природокористування України (вул. Героїв Оборони, 15., Київ, 03041, Україна)

УДК 657.65.011.8

Каминская Т. Г., Слесар Т. Н. Учетно-информационное обеспечение управления инновационной деятельностью

Статья посвящена основным проблемам отражения в бухгалтерском учете хозяйственных операций по инновационной деятельности предприятий. Рассмотрены подходы ученых к проблемам учета инновационной деятельности в области бухгалтерского учета. Исследованы важнейшие нормативные акты, регламентирующие порядок ведения бухгалтерского учета инновационной деятельности. Приведен состав информационных потоков в разрезе функционального подхода информационного обеспечения. Обоснован состав объектов учета инноваций, которые могут иметь как материальную (готовая продукция), так и нематериальную форму (нематериальные активы, запатентованные технологии, ноу-хау, продукты интеллектуального труда). Предложен порядок отражения в бухгалтерском учете процесса осуществления расходов на производство инновационной продукции, а также ее оприходование, определения финансовых результатов инновационной деятельности.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, инновационная деятельность, управление, объекты инноваций, функциональный подход.

Табл.: 3. **Библ.:** 12.

Каминская Татьяна Григорьевна – кандидат экономических наук, доцент, декан, экономический факультет, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины (ул. Героев Оборони, 15., Киев, 03041, Украина)

E-mail: ktg8@yandex.ru

Слесар Татьяна Николаевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент, кафедра учета, анализа и аудита, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины (ул. Героев Оборони, 15., Киев, 03041, Украина)

UDC 657.65.011.8

Kaminska Tetiana H., Sliesar Tetiana M. Accounting and Information Support of Innovation Activity Management

The article is devoted to main problems of reflection of enterprise innovation activity economic operations in accounting. It considers approaches of scientists to the problems of accounting innovation activity in the field of business accounting. It studies most important regulatory acts that regulate the order of innovation activity business accounting. It provides a composition of information flows in the context of the information support functional approach. It justifies the composition of objects of innovation accounting, which could have both material (finished products) and non-material (intangible assets, patented technologies, know-how, and intellectual products) forms. It offers the order of reflection of the process of making expenditures for production of innovation products and also its posting and identification of financial results of innovation activity in business accounting.

Key words: accounting, innovation activity, management, innovation objects, functional approach.

Tabl.: 3. **Bibl.:** 12.

Kaminska Tetiana H. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Dean, Faculty of Economics, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (vul. Geroyiv Oborony, 15., Kyiv, 03041, Ukraine)

E-mail: ktg8@yandex.ru

Sliesar Tetiana M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor, Department of Accounting, Analysis and Audit, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (vul. Geroyiv Oborony, 15., Kyiv, 03041, Ukraine)

Важливою умовою ефективного управління інноваційною діяльністю є його обліково-інформаційне забезпечення. Одним із факторів, що гальмують розвиток інноваційної діяльності, є його недостатнє інформаційне забезпечення. Воно охоплює сукупність первинних і зведених даних, організацію збереження накопиченої інформації, способи її подання та методи перетворень, правила організації банку даних, методики кодування та пошуку інформації. При цьому необхідно, щоб споживач отримував необхідну інформацію з мінімальними витратами на її підготовку. Дослідження показали, що така система обліково-інформаційного забезпечення інноваційної діяльності в аграрних підприємствах недосконала. Тільки на основі обстежень за принципом суцільного безперервного обліку можна зробити правильні висновки і прийняти адекватні рішення. При розробці обліково-інформаційного забезпечення потрібно враховувати систему показників для визначення економічної ефективності інновацій, показники бізнес-планів і внутрішні інформаційні потреби.

Мета статті – розкрити особливості обліково-інформаційного забезпечення управління інноваційною діяльністю підприємств.

Особливої уваги заслуговують наукові праці з цієї проблеми авторів Волкова В. І., Власова А. А., Денисенка М. П., Шумпетера Й., Шпикуляк О. Г. та ін.

Проблемам обліково-інформаційного забезпечення управління інноваційною діяльністю присвячена значна кількість робіт вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків: Бутинця Ф. Ф., Білухи М. Т., Валуєва Б. І., Голова С. Ф., Дем'яненко М. Я., Герасимовича А. М., Жука В. М., Кірейцева Г. Г., Кузьмінського Ю. А., Моссаковського В. Б., Нападовської Л. В., Палія В. Ф., Пушкаря М. С., Соколова Я. В., Хонгре-на Ч.Т., Форстера Дж., Шевчука В.О., Шеремета А.Д. та ін.

Інформаційне забезпечення є комплексним поняттям, яке охоплює сукупність первинного, поточного обліку, внутрішньої, фінансової та статистичної звітності, планово-нормативної документації, оперативного-технічного обліку, організацію збереження систематизованої інформації, способи її надання та методи перетворення, організацію банку даних, методи кодування та пошуку інформації. При вивченні наукових джерел виявлені різні погляди щодо трактування поняття інформації [9; 11]. Неоднозначне тлумачення цього терміна знаходимо і в законодавчих актах. Зокрема, у Законі України «Про інформацію» [6] інформація визначається як документовані або привселюдно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються в суспільстві, державі та навколишньому середовищі. У Законі України «Про захист економічної конкуренції» [7] зазначається, що інформація – це відомості в будь-якій формі й вигляді та збережені на будь-яких носіях, у т. ч. листування, книги, примітки, ілюстрації (карти, діаграми, малюнки, схеми тощо), фотографії, голограми, кіно-, відеофільми, звукові записи, бази даних комп'ютерних систем або повне чи часткове відтворення їх елементів, пояснення осіб та будь-які інші публічно оголошені чи документовані відомості.

Таке тлумачення категорії «інформація» в основному з достатньою повнотою розкриває її суть і може бути використане в практичній діяльності для формування відповідної інформаційної бази, необхідної в управлінській діяльності.

Вчені-економісти виділяють із загального поняття «інформація» «інформацію економічну», яка найбільшою мірою характеризує економічні процеси. З огляду на це,

найбільш вдалим, на наш погляд, є визначення суті економічної інформації в роботі «Інноваційний розвиток промисловості України» авторів О. І. Волкова, М. П. Денисенка, А. П. Гречан [3], які інформацію розглядають як сукупність корисних для прийняття рішень відомостей, що відображають економічні процеси діяльності підприємства, наданих у зручному для сприйняття вигляді. В «Енциклопедії бізнесмена, економіста, менеджера» економічну інформацію поділяють на групи, в яких відображають ресурси, господарську діяльність, результати діяльності за їх видами [2]. Враховуючи багатогранність характеристики економічної інформації з метою ефективного пізнання та сприйняття цього поняття, вчені вдаються до її класифікації – одного із важливих методів досліджень. Найбільш повна класифікація економічної інформації наведена в роботі [3].

Проте, на нашу думку, у згаданій класифікації допущені окремі неточності, не враховані такі класифікаційні ознаки, як формування інформації за видами діяльності (операційна, інвестиційна, фінансова, у т. ч. інноваційна, екологічна інформація). Не зовсім вдало визначена інформація за об'єктами. Зазвичай виділяють об'єкти за видами ресурсів, процесів, витрат, доходів, результатів, власного капіталу, зобов'язань. У *табл. 1* наведено класифікацію економічної інформації на підприємстві, в основу якої закладені класифікаційні ознаки за джерелами.

Важливим напрямом інформаційного забезпечення діяльності є організація інформаційних потоків. При цьому розрізняють такі підходи: структурний, функціональний, процесний. Структурний підхід передбачає формування інформаційних потоків за рівнями управління. Функціональний підхід є найбільш поширеним, який характерний для організації інформаційного забезпечення за функціями управління (*табл. 2*).

Процесний підхід інформаційного забезпечення характеризується формуванням інформації за бізнес-процесами: інноваційний (розробка продукту, розвиток продукту); операційний (виробництво, маркетинг, сервісне обслуговування).

Раціонально побудована система інформаційних потоків є запорукою підвищення ефективності управління й оптимізації роботи підприємства в цілому [10].

Проф. М. С. Пушкар доводить доцільність диференціації обліку на три підсистеми: управлінський, фінансовий, контролінг. *Управлінський облік* призначений для менеджерів операційного рівня (майстри, механіки, енергетики); *фінансовий* – для складання фінансової звітності у відповідності до стандартів обліку і звітності та використання менеджерами тактичного рівня (адмінперсонал підприємства); *контролінг* (інтеграційна інформаційна система, яка включає планування, облік, аналіз та стратегічне управління) – для застосування у стратегічному менеджменті та забезпечення ефективного використання обмежених ресурсів та нормального функціонування господарських процесів [8].

Побудова інформаційного забезпечення розвитку агроінновацій повинна базуватись на загальних принципах формування інформації та відповідати певним вимогам з урахуванням потреб користувачів, норм законодавчих актів, обліку і звітності, особливостей галузі та специфіки господарюючого суб'єкта, зокрема:

- ✦ задоволення запитів користувачів;
- ✦ точність формування даних для визначення економічних показників та правильність їх розрахунку;

Класифікація економічної інформації за діяльністю підприємства

Класифікаційна ознака	Види інформації
За об'єктами	Процеси, продукція, сировина, техніка, інформаційні ресурси, управлінська діяльність, соціальні програми
За видами формування інформації	Бухгалтерська, фінансова, управлінська, статистична, стратегічна
За рівнем формування інформації	Первинний облік (документація), синтетичний і аналітичний облік, внутрішня звітність, фінансова звітність, податкова звітність
За періодичністю	Місячна, квартальна, річна, оперативна (добова, декадна інша)
За суб'єктами надання інформації	Інженерно-технічний персонал, менеджери середньої ланки управління (бригадири, завідувачі фермами, гаражами, майстернями, іншими виробничими підрозділами), матеріально-відповідальні особи (завскладом, комірники, касири та ін.), персонал обліково-економічної служби
За стабільністю	Умовно-постійна, умовно-змінна
По відношенню до підприємства як системи	Вхідна, вихідна, внутрішня, зовнішня
За формою передачі	Вербальна (словесна), невербальна
За засобами передачі	Супутникова, електронна, телефонна, письмова
За режимом передачі	Регламентована, нерегламентована
За видами діяльності	Операційна, інвестиційна, фінансова, інноваційна
За ступенем об'єктивності	Достовірна, недостовірна (неякісна)
За функціями управління	Планова, нормативна, облікова, аналітична, контрольна
За галузями	Промисловість, сільське господарство, транспорт та ін.
За повнотою	Достатня, надмірна, недостатня

Джерело: [4].

Таблиця 2

Інформаційні потоки в розрізі функціонально підходу інформаційного забезпечення

Функції управління	Вхідна інформація	Переробка інформації	Вихідна інформація
1	2	3	4
Організація	Засоби праці (групи, призначення) Предмети праці (види, розмір) Кваліфікація, досвід, рівень оплати працівників, рівень забезпечення кадрами Грошові кошти та їх еквіваленти	Узгодження наявних ресурсів Розробка структури управління, виробничої структури Обґрунтування бізнес-процесів	Структура управління Виробнича структура Бізнес-процеси
Планування	Обсяги виробництва і продаж Договори з постачальниками та замовниками (ціна, кількість, термін, знижки) Умови кредитування (розмір кредиту, відсотки, застава, термін) Курси валют Інші нормативи і ліміти	Обґрунтування та розробка прогнозів, планів, кошторисів, бюджетів	Стратегія Прогнози Плани Кошториси Бюджети Виробничі програми
Облік	Ресурси Виробництво Готова продукція Реалізація Фінансові результати Власний і залучений капітал	Підготовка інформації (складання звітів) для зацікавлених осіб	Звітність: фінансова; статистична; податкова; управлінська
Контроль	Ключові планові показники та реально досягнуті результати Наявність ресурсів та їх використання	Співставлення планових і фактичних показників Виявлення відхилень та причин їх виникнення	Рекомендації щодо подальших дій (поліпшення організації та технології, відшкодування матеріального збитку, реструктуризація тощо)

1	2	3	4
Аналіз	Стратегія Прогнози Плани Кошториси Бюджети Дані синтетичного і аналітичного обліку Звіти	Розрахунок аналітичних показників Виявлення резервів та причин їх виникнення Складання графіків і таблиць Розробка рекомендацій	Виявлення резервів Можливі шляхи використання резервів Проекти управлінських рішень
Регулювання	Рекомендації щодо подальших дій Можливі шляхи використання резервів	Розробка конкретних заходів і дій, спрямованих на подолання відхилень та використання резервів	Конкретний перелік та зміст заходів і дій Уточнення планів, кошторисів, бюджетів
Стимулювання	Результати діяльності Відхилення та причини їх виникнення, резерви	Розробка системи стимулів та штрафних санкцій	Положення про систему стимулів і штрафних санкцій, розпорядження про преміювання, винагороди, матеріальне відшкодування збитків тощо

Джерело: [1].

- ✦ зіставність показників у динаміці в інформаційному середовищі;
- ✦ достатність і своєчасність надання інформації;
- ✦ надання інформації у зручній для користувачів формі;
- ✦ застосування раціональних комп'ютерних програм;
- ✦ економічність та ефективність інформації;
- ✦ можливість передачі інформації на відстань та зручність використання каналів зв'язку;
- ✦ багатократність використання та тривалість зберігання [8].

Дотримання названих та інших вимог у змозі забезпечити якість інформації, яка суттєво впливає на обґрунтованість і об'єктивність управлінських рішень. При цьому враховується ціла низка факторів, які впливають на характер і вид інновацій: види діяльності, технологія створення інновацій, склад витрат і доходів, джерела фінансування.

Відповідальним етапом організації обліку інноваційної діяльності є обґрунтування його об'єктів, при визначенні яких потрібно враховувати економічну природу інновацій, технологічні особливості їх створення і використання, вимоги нормативно-законодавчих актів щодо моніторингу та контролю за їх дотриманням, потреби в інформації для аналізу й оцінки інноваційної діяльності та її прогнозування за відповідними показниками. Об'єкти обліку повинні бути тісно пов'язаними з об'єктами інноваційної діяльності. Основними напрямками формування облікового забезпечення інноваційної діяльності є:

- ✦ надання оперативної інформації для управління процесами розробки впровадження та реалізації інновацій;
- ✦ бізнес-планування інноваційної діяльності;
- ✦ облік витрат і виходу продукції, пов'язаних з інноваційною діяльністю;
- ✦ надання інформації про дотримання правил і норм законодавства, що регулює інноваційні процеси;
- ✦ облік заходів, що забезпечують виробництво інноваційного продукту та інші нововведення;
- ✦ контроль за виконанням проведених заходів по забезпеченню інноваційних технологій;

- ✦ аналіз і оцінка ефективності інновацій;
- ✦ участь облікового персоналу в розробці пропозицій по зниженню витрат, підвищенню якості інноваційного продукту, активізації маркетингової діяльності з просування інновацій на внутрішні і зовнішні ринки тощо.

Теоретичному обґрунтуванню об'єктів обліку приділено значну увагу в роботі О. В. Кантаєвої [5]. Автор виділяє окремі об'єкти для обліку інновацій капітального характеру й операційної діяльності. Проте визначення складу об'єктів з цими видами діяльності носить дещо суперечливий підхід.

Не можна погодитися з позицією автора з ототожнення видів інноваційної діяльності з певними процедурами, пов'язаними зі створенням і впровадженням інноваційного продукту (наприклад, розробка калькуляцій, кошторисів, норм і нормативів); виділення такого об'єкту обліку видається сумнівним.

До об'єктів, пов'язаних із капітальними інвестиціями, в обліку прийнято відносити такі, у результаті яких створюють необоротні активи (основні засоби і нематеріальні активи). Об'єктами обліку операційної діяльності є безпосередньо інноваційні процеси, пов'язані з виготовленням нової продукції, нових видів сировини, палива тощо; енергозберігаючі технології, екологічні та соціальні заходи в складі операційної діяльності.

У процесі інноваційної діяльності отримують інноваційний продукт, який може мати конкретну матеріальну або нематеріальну (інтелектуальна власність) форму.

На думку вчених, у сучасних умовах здатність до інноваційної діяльності, що реалізується як прояв інтелектуального капіталу, стає ефективним економічним ресурсом. Інтелектуальна власність проявляється у формі нематеріальних активів, які в інноваційній діяльності займають вагоме місце. Існують різні види нематеріальних активів, які у світовій практиці класифікують за такими категоріями:

- ✦ нематеріальні активи, пов'язані з ринком (торгові марки, фірмові найменування);
- ✦ нематеріальні активи, пов'язані з мистецтвом (авторські права на літературні, музичні твори, художні картини, фотографії та ін.);

- ✦ нематеріальні активи, пов'язані з договором (ліцензії, дозволи на будівництво, право на радіомовлення);
- ✦ нематеріальні активи, пов'язані з технічними і прикладними науками, з інноваціями (патенти, промислові знаки, ноу-хау та ін.);
- ✦ гудвіл (грошова оцінка вигід, що мають підприємства, зумовлених його авторитетом).

У процесі виробництва інноваційної продукції виникають, крім типових витрат, додаткові витрати, пов'язані з освоєнням нової продукції. Такі витрати зумовлені підготовкою і освоєнням нових видів продукції. До них відносяться:

- ✦ витрати на виготовлення дослідного зразка;
- ✦ випробування на підприємствах і у споживачів дослідного зразка нового виробу;
- ✦ освоєння нової технології виробництва продукції;
- ✦ витрати на підготовку кадрів;
- ✦ вартість отримання сертифікату, інших документів, що підтверджують якісні товарознавчі характеристики нової продукції (виробів);
- ✦ інші витрати.

По кожному виду робіт, пов'язаних з підготовкою та освоєнням нових видів продукції, облік витрат доцільно вести за установленою номенклатурою, узгодженою з кошторисом. Це забезпечить контроль за дотриманням кошторису, а також виявлення резервів економії витрат.

Для синтетичного обліку витрат можуть використовуватись такі рахунки: 15 «Капітальні інвестиції», 39 «Витрати майбутніх періодів», 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 941 «Витрати на дослідження і розробки». Вибір того чи іншого рахунку залежатиме від тривалості робіт на підготовку й освоєння виробництва інноваційної продукції та їх характеру. Так, якщо період освоєння виробництва інноваційної продукції тривалий і витрати значні, доцільно використовувати рахунок 39 «Витрати майбутніх періодів». З моменту випуску нової продукції витрати з цього рахунку на підставі акту приймання робіт списують на дебет рахунку 23 «Виробництво» на конкретний освоєний вид продукції. У протилежному випадку такі витрати облічують на рахунках 91 «Загальновиробничі витрати», або 23 «Виробництво», залежно від можливості прямого включення витрат у собівартість інноваційної продукції.

Капітальні інвестиції, спрямовані на створення нового виду основних засобів, облічують на рахунку 15 «Капітальні інвестиції», в дебет якого списують витрати з кредиту рахунків 20, 22, 23, 66, 65, 13, 63 та ін. Введені в експлуатацію інноваційні об'єкти на основі акту оприбутковують по дебету рахунку 10 «Основні засоби» і кредиту рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Витрати, понесені на створення інноваційних нематеріальних активів списують на дебет рахунку 15 в кореспонденції з кредитом рахунків 20, 22, 23, 66, 13, 63, 68 тощо, а введення в експлуатацію інноваційного об'єкта відображають по дебету рахунку 12 «Нематеріальні активи» і кредиту рахунку 15. Витрати, пов'язані з виготовленням освоєних нових видів продукції, сировини, матеріалів, робіт і послуг, облічують у складі поточних витрат по дебету рахунків 23, 91 в кореспонденції з кредитом відповідних рахунків (20, 22, 23, 66, 65, 13 та ін.). Витрати на дослідження і розробки інноваційного продукту відносять до операційних витрат, які списують на дебет рахунку 94 у кореспонденції з кредитом рахунків для обліку матеріалів, оплати праці та ін. (20, 22, 23, 66, 65, 13, 63, 68).

Витрати на підготовку й освоєння нової продукції дослідники поділяють на дві групи: витрати на розробку технічної й технологічної документації; витрати, пов'язані з виконанням робіт. Процес розробки нової продукції складається, у свою чергу, з кількох етапів, зокрема:

- ✦ проектування і конструювання етапів виробу;
- ✦ розробка і складання проектно-конструкторської документації;
- ✦ виготовлення дослідного зразка;
- ✦ коректування проектно-технічної документації та передача її у виробництво для виготовлення установленної партії;
- ✦ виготовлення замовленої партії;
- ✦ серійне виробництво нової продукції.

Відповідно до вимог П(С)БО 8 витрати на розробки слід відображати на субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів», а оприбуткування нематеріальних активів – на рахунку 12 «Нематеріальні активи» (Д-т 12 К-т 154). Аналітичний облік витрат ведуть за кожним видом розробки в розрізі статей і елементів витрат. Витрати на дослідження і розробки, які не відповідають критеріям визнання нематеріальних активів, облічують на рахунку 941 «Витрати на дослідження і розробки». Облік витрат на виготовлення дослідного зразка, а також на виготовлення нової продукції ведуть на рахунку 23 «Виробництво».

Дехто з авторів пропонує облік витрат на підготовку й освоєння виробництва нової продукції вести на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів», з якого списувати ці витрати на собівартість нової продукції. Нині практикують застосування інноваційних технологій шляхом придбання прав на об'єкти інтелектуальної за ліцензійними договорами або передачі виняткових прав на вказані об'єкти, наприклад, інформаційні системи «Конкорд TELEMATIS», «CLAAS TELEMATIS» на запровадження систем точного землеробства [12]. Облік у цьому випадку ведуть на субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів», а вартість проектно-конструкторської документації облічують у складі нематеріальних активів на рахунку 12 «Нематеріальні активи». Отже, на бухгалтерських рахунках формування інформації про витрати на інноваційну діяльність відобразатиметься в порядку, наведеному в *табл. 3*.

ВИСНОВКИ

З вищенаведеного можна визначити, що об'єктивне формування витрат на інноваційну діяльність залежить від багатьох факторів і умов виробництва інноваційної продукції: технологій, організації, виробництва, суб'єктів інноваційної діяльності та їх взаємозв'язків, джерел фінансування витрат, нормативно-правової бази. Дослідження проблем інноваційної діяльності висвітлили неузгодженість елементів функціонування системи інновацій як у цілому, так і всередині окремих підсистем, зокрема обліково-інформаційного забезпечення управління інноваційною діяльністю. Для виконання вищезазначених завдань обліково-економічні служби повинні розробити систему облікового забезпечення і контролю за інноваційними процесами: визначити склад об'єктів для обліку інновацій; первинне документування; порядок групування первинної інформації в системі синтетичного й аналітичного обліку; розробка відповідних облікових регістрів, коригування робочого плану рахунків; уточнення і доповнення форм управлінської, фінансової та статистичної звітності з урахуванням галузевих особливостей, характеру і виду іннова-

Відображення витрат на інноваційну діяльність в бухгалтерському обліку

№ п/п	Зміст операцій	Д-т	К-т
1	Списуються витрати на виготовлення обладнання власними підрозділами підприємства (експериментальні цехи, лабораторії, науково-дослідні центри та ін., що мають ознаки інноваційної продукції)	15	20, 22, 23, 661, 65, 13, 63, 68
2	Оприбутковуються об'єкти основних засобів за сумою витрат	10, 11	15
3	Списуються витрати на створення нематеріальних активів капітального характеру за рахунок власних коштів підприємства	154	20, 22, 23, 661, 65, 13, 63, 68
4	Оприбутковуються об'єкти інтелектуальної власності	12	154
5	Відображається вартість проектно-конструкторської документації на виготовлення інноваційної продукції за ліцензійним договором, відображається податковий кредит	154, 641	63, 68
6	Оприбутковується проектно-конструкторська і технологічна документація на виготовлення інноваційного продукту	12	154
7	Відображаються витрати на підготовку і освоєння інноваційної продукції в складі витрат майбутніх періодів	39	20, 22, 23, 661, 65, 13, 63, 68
8	Розподіляються і списуються витрати майбутніх періодів на собівартість виготовленої інноваційної продукції (сировини)	23	39
9	Списуються витрати на поточну операційну основну діяльність, пов'язану з виготовленням інноваційної продукції, виконанням робіт і послуг	23	20, 22, 23, 661, 65, 13, 63, 68
10	Відображується оприбуткування готової інноваційної продукції, сировини і матеріалів	20, 22, 26, 27	23
11	Списуються витрати на дослідження і розробки інноваційної продукції, яка не може бути визнана нематеріальним активом за П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»	941	20, 22, 23, 661, 65, 13, 63, 68
12	Відносяться витрати на дослідження і розробки в кінці звітної періоду на фінансові результати	791	941

Джерело: [4].

цій. Усе це має знайти відображення в спеціальному розділі положення про облікову політику підприємства. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Волков О. Инновационный менеджмент / [О. Волков, П. Н. Завлин, А. К. Казанцев и др.]. – М., 1998. – 158 с.
2. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / За ред. Р. Дяківа. – К. : Міжнародна економічна фундація, 2000. – 703 с.
3. Інноваційний розвиток промисловості України / [О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін.]. – К. : КНТ, 2006. – 648 с.
4. Камінська Т. Г. Обліково-аналітичне забезпечення фінансового менеджменту на сільськогосподарських підприємствах : [монографія] / За ред. к. е. н., доц. Т. Г. Камінської / [Т. Г. Камінська, Л. С. Шатковська, А. М. Шиш та ін.]. – К. : ЦП «Компринт», 2013. – 338 с.
5. Кантаєва О. В. Бухгалтерський облік і аналіз інноваційної діяльності підприємств: організація і методологія : [монографія] / О. В. Кантаєва. – Житомир : ФОП Кузьмін Дн. Л., 2010. – 424 с.
6. Про інформацію № 1642-III від 2 жовтня 1992 року / Закон України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Про захист економічної конкуренції / Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>
8. Сучасні проблеми обліку : [монографія] / За ред. д. е. н., проф. М. С. Пушкаря. – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – 208 с.

9. Previts G. J. A history of Accounting in America / G. J. Previts, B. D. Merino. – N.Y.: John Wiley and Sons, 1979. – Pp. 17 – 28.

10. Chambers R. J. Accounting. Evolution and Economic Behavior / R. J. Chambers. – Sydney: Sydney University Press, 2006. – 435 p.

11. Wicksell K. Finanztheoretische Untersuchungen, nebst Darstellung und Kritik des Steuerwesens Schwedens / K. Wicksell. – Jena:1964. – 283 s.

12. Wyat A. Towards a financial reporting framework for intangibles (Insights from the Australian experience) / A. Wyat // Journal of Intellectual Capital. – 2002. – Vol. 3. – № 1. – Pp. 71 – 86.

REFERENCES

Chambers, R. J. *Accounting. Evolution and Economic Behavior*. Sydney: Sydney University Press, 2006.

Entsyklopediia biznesmena, ekonomista, menedzhera [Encyclopedia businessman, economist and manager]. Kyiv: Mizhnarodna ekonomichna fundatsiia, 2000.

Kaminska, T. H., Shatkovska, L. S., and Shysh, A. M. *Oblikovo-analitychne zabezpechennia finansovoho menedzhmentu na silskohospodarskykh pidpriemstvakh* [Accounting and analytical support financial management on farms]. Kyiv: Komprynt, 2013.

Kantaieva, O. V. *Bukhhalterskyi oblik i analiz innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv: orhanizatsiia i metodolohiia* [Accounting and analysis of innovation activity: organization and methodology]. Zhytomir: Kuzmin Dn. L., 2010.

[Legal Act of Ukraine] (1992). <http://zakon.rada.gov.ua>
[Legal Act of Ukraine]. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>

Previts, G. J., and Merino, B. D. *A history of Accounting in America*. New York: John Wiley and Sons, 1979.

Suchasni problemy obliku [Recent developments in accounting]. Ternopil: TNEU, 2012.

Volkov, O. I., Denysenko, M. P., and Hrechak, A. P. *Innovatsiyni rozvytok promyslovosti Ukrainy* [Innovative development industry in Ukraine]. Kyiv: KNT, 2006.

Volkov, O., Zavlin, P. N., and Kazantsev, A. K. *Innovatsionny menedzhment* [Innovation Management]. Moscow, 1998.

Wicksell, K. *Finanztheoretische Untersuchungen, nebst Darstellung und Kritik des Steuerwesens Schwedens*. Jena, 1964.

Wyat, A. "Towards a financial reporting framework for intangibles (Insights from the Australian experience)". *Journal of Intellectual Capital*, vol. 3, no. 1 (2002): 71-86.

УДК 65.011.56

БІЗНЕС-МОДЕЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

© 2014 ЛУК'ЯНЕНКО Д. І.

УДК 65.011.56

Лук'яненко Д. І. Бізнес-моделювання діяльності підприємств в умовах розвитку інформаційного простору

Метою статті є дослідження впливу інформаційного розвитку на створення бізнес-моделі діяльності підприємств. Відповідно, на основі аналізу основних кількісних показників розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в Україні визначено, що активна інформатизація суспільства сприяла трансформаційним процесам у бізнес-моделюванні діяльності підприємств – усе більшої ефективності набуває не традиційна бізнес-модель, а цифрова. При цьому встановлено, що вітчизняна наука не розглядає теоретичних основ формування саме цифрової бізнес-моделі діяльності підприємства. На основі аналізу зарубіжної літератури було досліджено сутність цифрової бізнес-моделі діяльності підприємства, запропоновано авторське трактування. Також визначено основні її структурні елементи та надано їх характеристику. Цифрова бізнес-модель може бути інтегрованою у загальну бізнес-модель діяльності підприємства або виступати як окрема «схема» розвитку. Виокремлено основні тенденції, які сприяють зростанню ефективності використання цифрової бізнес-моделі та обумовлюють її переваги поряд із традиційною. Перспективним напрямом досліджень має стати формування вітчизняної теорії цифрового бізнес-моделювання, його розвиток і активізація впровадження у практику діяльності сучасних підприємств. Подальші дослідження цифрового бізнес-моделювання можуть обумовити заміщення теорії щодо формування традиційної бізнес-моделі підприємства.

Ключові слова: інформація, інформаційні технології, бізнес-модель, цифрова бізнес-модель, підприємство.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 11.

Лук'яненко Дмитро Іванович – аспірант, кафедра інформаційних систем і технологій управління, Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського (вул. Щорса, 31, Донецьк, 83050, Україна)

E-mail: d.i.Lukyanenko@gmail.com

УДК 65.011.56

UDC 65.011.56

Лукьяненко Д. И. Бизнес-моделирование деятельности предприятий в условиях развития информационного пространства

Целью статьи является исследование влияния информационного развития на создание бизнес-модели деятельности предприятий. Соответственно, на основе анализа основных количественных показателей развития информационно-коммуникационных технологий в Украине определено, что активная информатизация общества способствовала трансформационным процессам в бизнес-моделировании деятельности предприятий – все большую эффективность приобретает не традиционная бизнес-модель, а цифровая. При этом установлено, что отечественная наука не рассматривает теоретических основ формирования именно цифровой бизнес-модели деятельности предприятия, предложена авторская трактовка. Также определены основные ее структурные элементы и дана их характеристика. Цифровая бизнес-модель может быть интегрированной в общую бизнес-модель деятельности предприятия или выступать как отдельная «схема» развития. Выделены основные тенденции, которые способствуют росту эффективности использования цифровой бизнес-модели и обуславливают ее преимущества наряду с традиционной. Перспективным направлением исследований должно стать формирование отечественной теории цифровой бизнес-моделирования, его развитие и активизация внедрения в практику деятельности современных компаний. Дальнейшие исследования цифрового бизнес-моделирования могут обусловить замещение теории по формированию традиционной бизнес-модели предприятия.

Ключевые слова: информация, информационные технологии, бизнес-модель, цифровая бизнес-модель, предприятие.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Библ.:** 11.

Лукьяненко Дмитрий Иванович – аспирант, кафедра информационных систем и технологий управления, Донецкий национальный университет экономики и торговли им. М. Туган-Барановского (ул. Щорса, 31, Донецк, 83050, Украина)

E-mail: d.i.Lukyanenko@gmail.com

Lukyanenko Dmytro I. Business Modelling Enterprise Activity under Conditions of Information Space Development

The goal of the article is the study of influence of information development upon development of an enterprise activity business model. On the basis of the analysis of main quantity indicators of development of information and communication technologies in Ukraine, the article identifies that active informatisation of the society facilitated transformation processes in business modelling enterprise activity – the digital business model becomes more and more efficient than the traditional one. Moreover, the article establishes that the domestic science does not consider theoretical grounds of formation specifically of the digital business model of enterprise activity. Based on the analysis of foreign literature, the article studies the essence of the digital business model of enterprise activity and offers the author's own interpretation. The article also identifies its basic structural elements and gives their characteristics. The digital business model could be integrated into the common business model of enterprise activity or be a separate "scheme" of development. The article specifies main tendencies, which facilitate growth of efficiency of use of the digital business model and show its advantages compared to the traditional one. The prospect direction of further studies could be formation of the domestic theory of the digital business modelling, its development and activation of introduction into practice modern companies' activity. Further study of the digital business modelling could justify replacement of the theory on formation of the enterprise traditional business model.

Key words: information, information technologies, business model, digital business model, enterprise.

Pic.: 2. **Table:** 2. **Bibl.:** 11.

Lukyanenko Dmytro I. – Postgraduate Student, Department of Information Systems and Technology Management, Donetsk National University of Economy and Trade named after M. Tugan-Baranovsky (vul. Shchorsa, 31, Donetsk, 83050, Ukraine)

E-mail: d.i.Lukyanenko@gmail.com